

13. A restauración de Fernando VII e o absolutismo

O Sexenio Absolutista (1814–1820)

Coa sinatura do Tratado de Valençay en 1813, Napoleón devolve a coroa a Fernando VII. O rei non regresa directamente a Madrid, senón que se detén en Valencia. Alí, asina o **Decreto de Valencia** o 4 de maio de 1814, un auténtico golpe de estado que liquida a Constitución de 1812 e toda a obra das Cortes de Cádiz. Este documento, que comeza coa famosa frase "*Era mi voluntad y la de mis vasallos*" ("Era a miña vontade e a dos meus vasallos"), inaugura a restauración do Antigo Réxime.

A restauración do absolutismo

A restauración absolutista non se explica só pola vontade do rei, senón tamén polo apoio dun sector da sociedade, sobre todo a **nobreza** e o **clero**, que vían na Constitución de 1812 unha ameaza para os seus privilexios. A sinatura do **Manifiesto de los Persas** por 69 deputados absolutistas serve como xustificación ideolóxica para o golpe de estado. Neste documento, os asinantes pedían a volta á monarquía absoluta, defendendo a tese de que esta era unha institución de orixe divina, e que a soberanía residía unicamente no monarca. A consecuencia directa desta restauración é unha forte represión contra os liberais. Moitos son detidos, encarcerados ou forzados ao exilio. En Galicia, esta represión faise sentir especialmente, coa detención de liberais en Compostela e Vigo, e a restauración dos señoríos, que devolven aos nobres e á Igrexa os seus antigos dereitos sobre as terras e os campesiños.

Os ineficaces gobernos de Fernando VII

A pesar da volta ao absolutismo, o reinado de Fernando VII enfróntase a unha realidade económica e social moi diferente á de 1808. Os seus gobernos, baseados na camarilla de favoritos e na lealdade persoal ao rei, son incapaces de resolver os problemas do país:

- **Crise financeira:** As arcas do Estado están en bancarrota despois de seis anos de guerra e coa interrupción do comercio e dos recursos procedentes de América, que estaba en pleno proceso de independencia.
- **Crise social:** A economía agrícola segue estancada e a burguesía, que fora a principal impulsora das reformas liberais, está frustrada e empobrecida. A represión e a falta de reformas agravan o descontento.
- **Galicia:** A crise agrava a **emigración**, que se dispara cara a Lisboa ou América. Os portos galegos, que se beneficiaran do comercio con América antes da guerra, entran en decadencia e a burguesía galega enfróntase a un goberno central que non lles ofrece solucións.

Pronunciamentos e conspiracións

A única vía para os liberais, ante a falta de liberdade política, é o pronunciamento militar. Son intentos de golpe de estado, nos que un militar se pronuncia a favor da Constitución e busca o apoio popular e militar para impoñer o réxime liberal.

- Destacan as conspiracións de figuras como **Espoz y Mina** (1814) ou **Díaz Porlier** (1815), que foron intentos fracasados que serviron para demostrar a debilidade do réxime absolutista.
- A represión foi brutal. Porlier, por exemplo, foi executado publicamente na Coruña. Estes intentos fracasados evidencian a fragilidade do movemento liberal, que aínda non ten o suficiente apoio popular. En Galicia, a intelixencia real desarticula estas redes antes de que poidan xeneralizarse.

O Trienio Liberal (1820–1823)

A formación da cultura política e liberal

O pronunciamento de **Rafael de Riego** o 1 de xaneiro de 1820 en Cabezas de San Juan (Sevilla) triunfa grazas ao descontento popular e militar. Riego, á fronte das tropas destinadas a sufocar a rebelión en América, proclama a Constitución de 1812. A revolta esténdese rapidamente, e Fernando VII non ten máis remedio que xurar a Constitución, pronunciando a famosa frase "**Caminemos todos, y yo el primero, por la senda constitucional**".

Este período supón a volta á legalidade de Cádiz e unha etapa de gran politización da sociedade. A liberdade de prensa e de asociación permite a creación de **revistas, sociedades patrióticas e cafés** onde se debate intensamente sobre política. A sociedade española, sobre todo a burguesía e as clases medias, familiarízase con conceptos como a soberanía, a división de poderes e os dereitos individuais.

As divisións internas do liberalismo

A pesar de ter un obxectivo común (a Constitución), o liberalismo non era un movemento homoxéneo. Axiña xorden dúas correntes ideolóxicas que se enfrontan:

- **Os moderados:** Coñecidos como "doceanistas" ou "jovellanistas", eran maioritarios ao inicio do Trienio. Defendían a soberanía compartida entre o rei e as Cortes, un parlamento bicameral, un sufraxio restrinxido (censitario) e reformas limitadas. O seu obxectivo era crear un sistema que combinase a liberdade coa orde, sen alterar radicalmente o poder da monarquía e da Igrexa.
- **Os exaltados:** Coñecidos como "veinteañistas" ou "carbonarios", eran máis radicais. Defendían a soberanía nacional exclusiva das Cortes, un sufraxio universal masculino e reformas máis profundas, como a **desamortización de bens da Igrexa** ou a **secularización da sociedade**. Querían unha aplicación máis estrita da Constitución de 1812.

Estas tensións reflectíanse en Galicia, onde os concellos liberais de Pontevedra ou Viveiro evidenciaban estas divisións, con alcaldes moderados que pactaban coa nobreza e outros que simpatizaban coas medidas máis radicais.

As accións dos gobernos liberais

Tanto os moderados como os exaltados levaron a cabo un importante labor lexislativo, retomando a obra de Cádiz:

- **Reformas políticas e administrativas:**
 - **Reforma municipal:** Reestableceuse o sistema de concellos e deputacións provinciais, o que permitía unha maior participación local e a creación de corporacións provinciais en cidades como A Coruña, Lugo, Ourense e Pontevedra.
 - **Reorganización do exército:** Creouse a Milicia Nacional, un corpo de voluntarios civís que defendían o réxime liberal.
- **Reformas económicas e sociais:**
 - **Abolición dos señoríos:** Completouse a abolición dos señoríos xurisdicionais.
 - **Desamortización:** Tentouse unha desamortización de bens do clero e dos bens da Inquisición, o que xerou unha forte oposición por parte da Igrexa e do campesiñado.
- **Lexislación relixiosa:**
 - **Expulsión dos xesuítas:** Esta medida radical, impulsada polos exaltados, buscaba limitar o poder da Igrexa.
 - **Supresión da Inquisición:** A Inquisición foi suprimida definitivamente, o que supuxo un gran avance na liberdade de expresión.

O Trienio Liberal remata coa invasión dos "**Cien Mil Hijos de San Luis**", un exército francés enviado pola Santa Alianza para restaurar o absolutismo en España. O **fracaso** do Trienio explícase polas súas divisións internas e a oposición radical do rei e das potencias absolutistas de Europa.

A “Década Ominosa” e o fin do absolutismo (1823–1833)

A restauración do absolutismo e a represión

A intervención dos "**Cien Mil Hijos de San Luis**", un exército francés enviado polas potencias absolutistas da Santa Alianza, pon fin ao Trienio Liberal. A pesar da heroica resistencia, a superioridade militar francesa é esmagadora. En 1823, Fernando VII é liberado e reasume o poder absoluto, inaugurando a que será coñecida como a **Década Ominosa**, nome que os liberais lle deron debido á brutal represión.

A represión foi implacable e brutal:

- Os líderes liberais son executados, como **Rafael de Riego** en 1823, que se converte nun mártir do liberalismo.

- Miles de persoas son xulgadas, encarceradas ou forzadas ao **exilio** en Francia ou Inglaterra, o que provoca unha enorme perda intelectual e política para España.
- En Galicia, centos de liberais, estudantes e militares **fluxen a Portugal ou ao estranxeiro**, e a rexión entra nun período de atraso cultural e intelectual que non se recuperaría ata a segunda metade do século XIX.

As reformas dos gobernos absolutistas

A pesar da represión, Fernando VII é consciente de que o absolutismo non pode gobernar igual que en 1814. A ameaza liberal e a inestabilidade política lévano a adoptar algunhas reformas:

- **Reformas administrativas:** reorganízase o exército e a administración, e créanse os **Consellos provinciais consultivos**, que non teñen capacidade lexislativa pero serven para mellorar a xestión.
- **Reformas económicas:** a Facenda é saneada grazas ao ministro López Ballesteros, que establece un orzamento máis moderno e racionaliza o sistema fiscal.
- Estas reformas, que buscaban a **consolidación do réxime**, foron moi limitadas e non resolveron os problemas estruturais do país.

A crise do absolutismo e a cuestión sucesoria

A falta dun herdeiro varón provoca a gran crise do absolutismo. Fernando VII, que se casa catro veces, só ten unha filla, Isabel. En 1830, o rei promulga a **Pragmática Sanción**, que derroga a **Lei Sálica** (introducida polos Borbóns no século XVIII) e permite a súa filla herdar o trono.

- Esta decisión provoca a división da sociedade en dous bandos:
 - **Os carlistas:** Partidarios do irmán do rei, **Carlos María Isidro**, que defendían o absolutismo e a volta á Lei Sálica.
 - **Os isabelinos:** Partidarios da filla do rei, **Isabel II**, que, a pesar de seren absolutistas, buscaron o apoio dos liberais para garantir a sucesión. A morte de Fernando VII en 1833 desata a **Primeira Guerra Carlista**, un conflito civil entre os dous bandos que marcará o futuro de España e de Galicia, onde o carlismo era moi forte nas provincias de Lugo e Ourense.

Con esta análise, tes unha visión moito máis detallada e completa da Década Ominosa. É un período de transición, onde se mesturan a represión máis brutal coa necesidade de facer reformas para que o réxime sobrevivira.

Textos habituais en EBAU/PAU de Galicia

Texto	Origen	Ano da proba;Tipo de proba
Manifiesto de los Persas	Deputados cortesáns	2016;EBAU
Real Decreto de 4 de maio de 1814 (anulación da Constitución)	Xeralidade de Valencia	2017;PAU
Pronunciamento de Rafael de Riego (1/1/1820)	Exército acantonado en Cabezas de San Juan	2018;EBAU
Decreto de creación da Milicia Nacional (1820)	Cortes de Cádiz	2019;PAU
Pragmática Sanción (1830)	Fernando VII	2020;EBAU